

ارزیابی وضعیت مدیریت خطر در فعالیتهای ورزشی مدارس قزوین

حسین حسن بیگی*^۱ - عباس نظریان مادوانی^۲

۱. کارشناسی ارشد، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران،

ایران ۲. استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران،

ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳/۰۷/۱۳۹۷، تاریخ تصویب: ۰۴/۱۲/۱۳۹۷)

چکیده

هدف تحقیق حاضر، ارزیابی وضعیت مدیریت خطر در فعالیتهای ورزشی مدارس است. این تحقیق توصیفی و از نظر هدف، کاربردی است که به صورت میدانی انجام گرفته است. جامعه آماری شامل مدیران مدارس و دبیران ورزش استان قزوین (۳۲ نفر) بود که با توجه به روش نمونه‌گیری هدفمند (مدارس دارای فضای ورزشی)، ۹۶ نفر شامل ۳۹ مدیر مدرسه و ۵۷ دبیر ورزش در تحقیق شرکت کردند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه مدیریت خطر گری (۱۹۹۵) بود که پس از ترجمه و بومی‌سازی و تأیید روایی صوری و محتوا (با نظر خواهی از متخصصان) و پایایی ($\alpha=0/74$) به کار گرفته شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تی تک‌نمونه‌ای و تی مستقل استفاده شد. نتایج نشان داد وضعیت مدیریت خطر در ورزش مدارس استان قزوین در سه مؤلفه ایمنی تجهیزات و تسهیلات، ایاب و ذهاب و رعایت ابعاد حقوقی ضعیف‌ترین وضعیت و در سه مؤلفه رعایت قوانین و مقررات، رضایت والدین و نظارت و آموزش بهترین وضعیت را به خود اختصاص داده‌اند ($P \leq 0/05$). بنابراین پیشنهاد می‌شود مسئولان آموزش و پرورش به منظور کاهش خطرهای فعالیتهای ورزشی در مدارس، به تدوین برنامه مدیریت خطر اقدام کنند.

واژه‌های کلیدی

ایمنی، مدیریت خطر، ورزش مدارس.

مقدمه

انسان از دیرباز به فکر تأمین و حفاظت خود در برابر خطر بوده و تمامی تلاش خود را طی ادوار مختلف تاریخ، برای جلوگیری و کاهش آن به شکل‌های مختلف معطوف کرده است. درک واقعی حوادث، به برداشت روشن و علمی از مفهوم خطر نیاز دارد. سیستم‌های اطلاع‌رسانی در طول روز مملو از اخبار مربوط به حوادث مختلفی است که انسان با آنها دست به‌گریبان است و به‌منظور دوری از عواقب چنین حوادثی به فکر راه چاره می‌افتد. امروزه زمینه‌های خطر، افزایش و تبدیل آن به حوادث و آسیب‌های کوچک و حتی رویدادهای مصیبت‌بار و فاجعه‌آمیز، توجه زیادی را از نظر علمی به خود جلب کرده است. به‌طور کلی مدیریت خطر به‌عنوان فرایند شناسایی یا تشخیص خساراتی تعریف شده است که یک سازمان یا فرد در معرض آن قرار می‌گیرد و به‌عنوان انتخاب بهترین شیوه برخورد با این خسارات تعریف می‌شود (۱). در این میان مسئولیت مربیان ورزش، معلمان تربیت بدنی، مدیران مدارس و مدیران دستگاه‌های متولی ورزش در قبال ورزشکاران خود به‌دلیل وضعیت‌های پیش‌بینی‌نشده و تهدیدهای موجود در میادین ورزشی دوچندان شده است. امروزه در ایران حدود ۱۲ میلیون دانش‌آموز به‌صورت نامنظم بخشی از زمان روزمره خود را با پرداختن به فعالیت‌های ورزشی می‌گذرانند. این موضوع به‌حدی اهمیت داشته است که در سال‌های اخیر پژوهشگران زیادی حوزه تحقیقی خود را به موضوع حقوق ورزش، اختصاص داده‌اند. به‌طور نمونه در تحقیقی با عنوان «بررسی میزان شیوع آسیب‌های ورزشی در مدارس متوسطه (پسرانه) مشهد»، علل وقوع آسیب‌های ورزشی را به‌ترتیب به عملیات ورزشی خطا با ۳۲ درصد، نقش وسایل و امکانات ۳۱ درصد، عدم رعایت نکات ایمنی به میزان ۲۸ درصد و ضعف قوای جسمانی ۹ درصد اعلام کرد و نتایج

حاکمی از این بود که درصد کمی (۱۷ درصد) از مربیان ورزش با مبحث حقوق ورزشی آشنایی دارند (۲). از دیدگاه مالوی^۱ (۳) مدیران ورزشی یا سازمان‌های آموزشی اغلب درصدد فرار از مسئولیت ناشی از تقصیر کارکنان، مربیان و مدرسان خود یا کسانی که برای آنها کار می‌کنند، هستند و استدلال آنها این است که فعالیت‌های ورزشی عملاً تحت نظارت آنها قرار ندارند، درحالی‌که هر مدیر در قبال اعمال خطای کارکنان خود مسئول است (۳).

از وظایف و مسئولیت‌های اصلی مسئولان آموزش و پرورش و هر دستگاه دیگری که به‌نوعی مبادرت به امر ورزش می‌کند، انتخاب مربیان ورزشی و معلمان تربیت بدنی واجد شرایط، باصلاحیت و دارای تخصص، برای مدیریت کلاس‌های آموزشی و برگزاری رویدادهای ورزشی است. مربی دارای صلاحیت کسی است که ضمن برخورداری از تأییدیه مربیگری از فدراسیون ورزشی مربوط، تجربه کافی نیز داشته باشد. این موضوع را باید اضافه کرد که معلمان تربیت بدنی مدارس باید دانش‌آموختگی رشته علوم ورزشی، حداقل در مقطع کاردانی را در کارنامه تحصیلات خود همراه داشته باشد؛ چراکه اشخاصی وجود دارند که از نظر فنی و آموزشی مورد تأییدند، اما به لحاظ قانونی نمی‌توان از آنها دفاع کرد. عملکرد مطلوب یک مربی ورزش در فعالیت‌های ورزش مدارس، منوط به حضور مستمر، دقیق و با توان پیش‌بینی‌کنندگی بالا در محل فعالیت‌های ورزشی و نیز دانش و تجربه کافی در امور ورزش است. اسناد متعددی از دادخواهی‌های ورزشی در مراجع قضایی حاکمی از این است که اهمال‌کاری و غفلت حتی اندک موجب بروز یا تشدید حوادث جسمانی ورزشکاران در اماکن آموزشی یا ورزشی شده است (۴). از دیگر وظایف مربی یا معلم ورزش می‌توان بازدید و بررسی مستمر وسایل ورزشی به‌ویژه قبل از آغاز فعالیت و همچنین حساسیت

حادثه ضروری و آشناسازی مجموعه نیروهای انسانی فعال در برنامه‌های ورزشی از جمله بازیکنان، تماشاچیان، مربیان و داوران و نیروهای را حیاتی دانستند (۷). یافته‌های پژوهشی جمبور و پالمز^۲ (۱۹۹۰) و ساکس و همکاران (۱۹۹۸) نیز نشان داد علل تلفات و آسیب‌های ناشی از حوادث در زمین‌های بازی شامل مواردی همچون بلندی بیش از حد وسایل، ناکافی بودن پوشش سطح فعالیت، نبود نرده‌های محافظ، بیرون‌زدگی لبه‌های تیز، فضاها و شکاف‌های زمین، نصب نامناسب وسایل، کفپوش‌های لغزنده، حصارها یا دیوارهای سست، طناب‌ها، سیم‌ها و کابل‌های رها شده در زمین بازی و غیره است (۸). در گزارشی اشاره شده است که هر ساله در آمریکا بالغ بر ۲۵/۵ میلیون دانش‌آموز در فعالیت‌های ورزشی مختلف شرکت می‌کنند که طبق گزارش انجمن پزشک‌یاران ورزشی آمریکا بیش از یک‌پنجم این ورزشکاران (حدود ۱/۳ میلیون نفر) بر اثر شرکت در ورزش‌های مختلف آسیب می‌بینند. جالب توجه اینکه قسمت اعظم این صدمات (۶۲ درصد) هنگام تمرین رخ می‌دهد، یعنی زمانی که پرسنل پزشکی مانند پزشکان و پزشک‌یاران ورزشی در محل تمرین حضور ندارند (۹). در پژوهش دیگری، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر بهداشت و ایمنی فضاها و زمین‌های ورزشی در قالب مواردی همچون سرانه ناکافی فضای ورزشی، قدیمی بودن مدارس و شرایط غیربهداشتی توالی، دستشویی، آب‌خوری و غیرایمن بودن فضای داخل زمین ورزش مدرسه (آسفالت با شن‌های بزرگ، داشتن چاله‌ها و جمع شدن آب‌های سطحی، عدم تفکیک زمین‌ها از همدیگر، ثابت نبودن تیرک‌ها در زمین ورزش) و همچنین وجود سکوها و درختچه‌ها در حاشیه نزدیک زمین ورزش، ورودی و خروجی نامناسب، نزدیکی بیش از حد به پارکینگ و گاهی استفاده از فضای ورزشی

نسبت به وسایل فرسوده، درجه دوم یا معیوب را ذکر کرد. ورزشکاران ملزم به استفاده از وسایل ورزشی‌اند که به موجب مقررات مربوط تعیین شده است، ناقص بودن، نامرغوب بودن یا غیرمجاز بودن این وسایل ممکن است موجب صدمه به ورزشکار شود که در این صورت مربیان و معلمان ورزشی مسئول خواهند بود. توجه به نکات ایمنی در آماده‌سازی و استفاده از فضاها و اماکن ورزشی، به‌کارگیری تجهیزات ورزشی مناسب، نگهداری مناسب از اماکن و تأسیسات ورزشی، داشتن جدول زمان‌بندی برای تعمیر اماکن می‌تواند از بروز بسیاری از آسیب‌ها جلوگیری کند (۵). طراحی ضعیف تأسیسات ممکن است برنامه‌هایی مانند نگهداری و نظارت تأسیسات را با محدودیت مواجه کند و از آن مهم‌تر سبب افزایش مواجهه شرکت‌کنندگان با شرایط خطرناک شود. این عوامل خود می‌تواند به احتمال بیشتر بروز آسیب‌ها و افزایش دادخواهی‌های ناشی از غفلت منجر شود (۶).

تاکنون مطالعات زیادی در خصوص مقوله مدیریت خطر در ورزش در سراسر دنیا انجام گرفته است، اما از آنجا که عوامل بروز این حوادث در عین مشابهت‌ها تمایزاتی نیز دارند، پژوهش حاضر نیز در راستای تکمیل یافته‌های گذشته و ارائه راه‌حل‌های بومی انجام گرفته است. ضمن اینکه ابزار ویژه گردآوری داده‌ها در این پژوهش در ایران تاکنون استفاده نشده و عناصر نوینی در آن به‌کار رفته است. از جمله پژوهش‌های مرتبط با موضوع مطالعه حاضر می‌توان به یافته‌های پژوهشی پنتر^۱ و همکاران (۲۰۰۴) اشاره کرد که نیاز به ارتباطات مؤثر با مخاطبان و شرکت‌کنندگان در برنامه‌های ورزشی و ارزیابی دقیق برنامه‌ها قبل از شروع مسابقه و آموزش‌های لازم به نیروهای ویژه برای عکس‌العمل‌های اضطراری در زمان بروز

3. Saxe

1. Pennta
2. Ju nho and palms

دارای رویی صوری محتوایی مناسب و پایایی ۰/۸۱ بود، استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۶۸ سؤال است و سطوح اجرای رفتارهای مدیریت خطر را در ده حیطه بیمه (۶ گویه)، مسائل پزشکی و سلامت (۱۴ گویه)، ایمنی تجهیزات و تسهیلات (۱۰ گویه)، قوانین و مقررات (۲ گویه)، استاندارد مراقبت (۴ گویه)، ایاب و ذهاب (۵ گویه)، نظارت و آموزش (۷ گویه) و ابعاد حقوقی (۷ گویه)، بایگانی سوابق و اطلاعات (۵ گویه) و مستندات رضایت والدین (۳ گویه) ارزیابی می‌کند. این پرسشنامه با نمره‌گذاری پنج‌ارزشی لیکرت (از کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم) تشکیل شده بود. به منظور اجرای نهایی ابتداء، نسخه اصلی پرسشنامه به فارسی ترجمه شد، سپس مجدداً توسط متخصص زبان به زبان انگلیسی برگردانده شد. در ادامه، نسخه ترجمه‌شده از فارسی به انگلیسی با نسخه اصلی تطبیق داده شده و تأیید شد. قبل از اجرای نهایی، رویی محتوایی و صوری پرسشنامه از طرف متخصصان علوم ورزشی بررسی و تأیید شد و پایایی پرسشنامه نیز در مطالعه مقدماتی با شرکت ۳۰ نفر از مدیران مدرسه و دبیران ورزش با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ به دست آمد.

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از آمار توصیفی شامل فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد و درصد در قالب جداول و نمودارها استفاده شد. در بخش آمار استنباطی نیز از آزمون تی مستقل برای مقایسه میانگین‌ها در جوامع مختلف جنسیتی، نوع پست سازمانی و نوع مدرسه و از آزمون آنوا برای مقایسه میانگین‌ها در موضوع سابقه سازمانی، سطح مدرک تحصیلی، سطح کارت مربیگری استفاده شد. تمامی فرایندهای آماری با استفاده از نسخه ۲۲ نرم‌افزار SPSS و در سطح معناداری $P \leq 0/05$ انجام گرفت.

به‌عنوان پارکینگ، امکان برق‌گرفتگی و آتش‌سوزی و ناکافی بودن کمک‌های اولیه اعلام شده است (۱۰). در تأیید این یافته، نتایج پژوهشی مارشال^۱ و همکاران (۲۰۰۵) نیز نشان داد که استفاده از وسایل و تجهیزات مناسب می‌تواند از بروز بسیاری از آسیب‌های ورزشی جلوگیری کند (۱۱). با توجه به شیوع آسیب‌های متعدد و شدید ورزشی و دادخواهی‌های مرتبط با غفلت و اهمال‌کاری متولیان ورزش و جبران‌ناپذیر بودن برخی خسارات جسمی و روحی مصدومان ورزشی و از طرف دیگر به دلیل درگیری مستقیم مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی، در این تحقیق سعی شده است تا میزان اثرگذاری عوامل مختلف بر بروز آسیب‌های ورزشی و همچنین وضعیت مدیریت خطر در مدارس استان قزوین از دیدگاه دبیران تربیت بدنی و مدیران مدارس آن استان به دلیل ارتباط تنگاتنگشان با دانش‌آموزان و مشاهده عینی آنان بررسی شود تا با توجه به یافته‌ها و نتایج تحقیق، در راستای شناسایی و آگاه‌سازی و نیز توجه مسئولان و دست‌اندرکاران ورزش مدارس در رفع علل خطرها و بروز آسیب‌ها، گامی مثبت برداشته شود.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری شامل ۱۳۲ نفر (۵۰ مدیر و ۸۲ دبیر تربیت بدنی) بود که به صورت نمونه‌گیری هدفمند و با توجه به وجود فضای ورزشی در مدرسه و حضور معلم متخصص تربیت بدنی در مدرسه در نهایت ۳۹ مدرسه (مدیر مدرسه) و ۵۷ دبیر تربیت بدنی شاغل در آن مدارس به عنوان نمونه آماری پژوهش حاضر انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه دویخشی شامل اطلاعات شخصی و رفتارهای مدیریت خطر بود که از پرسشنامه مدیریت خطر گری که

یافته‌های پژوهش

۲۰ سال سابقه مربیگری دارد. بالاترین مدرک تحصیلی مدیران و دبیران ورزش کارشناسی است که ۴۹ نفر (۵۱ درصد) بود و بعد از آن کارشناسی ارشد بود که ۴۰ نفر (۴۱/۸ درصد) بودند و کم‌ترین هم دیپلم بود که ۳ نفر (۳/۱ درصد) بودند. برای بررسی وضعیت خطر مدارس ۱۰ مؤلفه زیر بررسی شدند: بیمه، قوانین و مقررات، استاندارد مراقبت، حمل‌ونقل، نظارت و آموزش، تسهیلات، ابعاد حقوقی، مسائل پزشکی، رضایت و سوابق. در جداول زیر از دو دیدگاه دبیران ورزش و مدیران و همچنین مردان و زنان بررسی شده است.

یافته‌های تحقیق حاکی از این بود که از ۹۶ نفری که به پرسشنامه پاسخ دادند (۵۷ معلم تربیت بدنی و ۳۹ مدیر مدرسه)، ۴۲ نفر (۴۳/۸ درصد) مرد و ۵۴ نفر (۵۶/۲ درصد) زن بودند. ۵۹ نفر (۶۱/۴ درصد) از مدیران و دبیران ورزش در مدارس دولتی و ۳۷ نفر (۳۸/۶ درصد) در مدارس غیردولتی شاغل بودند. بیشترین رده سنی مدیران و دبیران ورزش بین ۴۰ تا ۵۰ سال و کمترین آنها بین ۲۴ تا ۳۰ سال است. از بین ۵۷ دبیر ورزش و مدیری که مدرک مربیگری دارند، ۲۸ نفر (۴۹/۱ درصد) آنها کمتر از ۱۰ سال سابقه مربیگری دارند و تنها یک نفر (۱/۷ درصد) بیش از

جدول ۱. وضعیت مدیریت خطر در ورزش مدارس (میانگین فرضی: ۳)

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	N	t	p
بیمه	۲/۸۹	۰/۶۹۱	۹۶	۲/۱۲	۰/۰۳۲
قوانین و مقررات	۳/۹۲	۰/۷۲۵	۹۶	۰/۲۵۱	۰/۳۵۸
استاندارد مراقبت	۲/۹۸	۰/۶۸۷	۹۶	۲/۳۹	۰/۰۴۸
ایاب و ذهاب	۲/۵۵	۰/۷۲۱	۹۶	۲/۸۱	۰/۰۳۹
نظارت و آموزش	۳/۱۱	۰/۵۹۳	۹۶	۱/۶۸	۰/۰۶۵
ایمنی تجهیزات و تسهیلات	۲/۲۹	۱/۱۲	۹۶	۲/۷۶	۰/۰۲۱
ابعاد حقوقی	۲/۵۸	۱/۹۱	۹۶	۲/۳۶	۰/۰۳۸
مسائل پزشکی و سلامت	۲/۷۱	۰/۶۸۱	۹۶	۲/۷۱	۰/۰۴۲
دانش آموزان	۳/۸۵	۰/۷۲۱	۹۶	۱/۶۸۴	۰/۷۲۵
رضایت والدین	۲/۸۶	۰/۵۲۹	۹۶	۱/۹۹	۰/۰۴۸
ثبت سوابق					

همان‌گونه که جدول ۳ نشان می‌دهد بین مؤلفه‌های نظارت و آموزش، ایمنی تجهیزات و تسهیلات، رضایت والدین و ثبت سوابق در دیدگاه مردان و زنان نمونه آماری تفاوت معناداری مشاهده نشد ($P \leq 0/05$).

همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد تنها بین مؤلفه‌های قوانین و مقررات، نظارت و آموزش و رضایت والدین میانگین فرضی: ۳ تفاوت معناداری مشاهده نشد ($P \leq 0/05$).

همان‌گونه که جدول ۲ نشان می‌دهد بین مؤلفه‌های قوانین و مقررات، نظارت و آموزش، ابعاد حقوقی و رضایت والدین در دیدگاه مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی تفاوت معناداری مشاهده نشد ($P \leq 0/05$).

جدول ۲. مقایسه میانگین امتیازات دبیران تربیت بدنی و مدیران مدارس در خصوص وضعیت مدیریت خطر در ورزش

مدارس						
مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	N	t	p	
بیمه	مدیران	۳/۱۲	۰/۷۲۱	۳۹	۲/۱۲	۰/۰۴۱
	دبیران	۲/۷۶	۰/۹۵۶	۵۷		
قوانین و مقررات	مدیران	۳/۸۷	۰/۸۵۱	۳۹	۰/۳۸۴	۰/۵۹۳
	دبیران	۳/۹۴	۰/۸۴۹	۵۷		
استاندارد مراقبت	مدیران	۳/۰۵	۰/۶۵۹	۳۹	۲/۲۵	۰/۰۳۸
	دبیران	۲/۶۵	۰/۷۲۱	۵۷		
ایاب و ذهاب	مدیران	۳/۵۷	۰/۸۲۷	۳۹	۱/۶۸	۰/۰۳۲
	دبیران	۲/۴۴	۰/۷۵۹	۵۷		
نظارت و آموزش	مدیران	۳/۱۲	۰/۵۶۲	۳۹	۰/۱۵۷	۰/۶۲۱
	دبیران	۳/۳۸	۰/۵۲۱	۵۷		
ایمنی تجهیزات و تسهیلات	مدیران	۳/۱۸	۱/۱۲	۳۹	۲/۰۲	۰/۰۴۷
	دبیران	۲/۸۹	۰/۶۸۹	۵۷		
ابعاد حقوقی	مدیران	۳/۳۹	۱/۳۲	۳۹	۰/۵۵۳	۰/۳۵۹
	دبیران	۳/۸۸	۰/۸۲۱	۵۷		
مسائل پزشکی	مدیران	۳/۷۱	۰/۳۷۴	۳۹	۲/۲۵	۰/۰۲۹
	دبیران	۲/۹۲	۱/۵۴	۵۷		
رضایت والدین	مدیران	۳/۸۱	۰/۶۵۸	۳۹	۱/۵۹	۰/۷۲۶
	دبیران	۳/۹۹	۰/۷۱۲	۵۷		
ثبت سوابق	مدیران	۳/۰۲	۰/۴۱۷	۳۹	۲/۰۲	۰/۰۴۵
	دبیران	۲/۸۱	۰/۵۵۹	۵۷		

جدول ۳. مقایسه میانگین امتیازات زنان و مردان در خصوص وضعیت مدیریت خطر در ورزش مدارس

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	N	t	p	
بیمه	مردان	۲/۹۳	۰/۵۸	۴۲	۲/۰۵	۰/۰۴۲
	زنان	۲/۵۴	۰/۵۲	۵۴		
قوانین و مقررات	مردان	۳/۶۷	۰/۷۸	۴۲	۱/۷۸	۰/۰۵۸
	زنان	۳/۱۰	۰/۶۹	۵۴		
استاندارد مراقبت	مردان	۲/۲۴	۰/۶۵	۴۲	۲/۰۱	۰/۰۴۵
	زنان	۲/۷۳	۰/۷۹	۵۴		
ایاب و ذهاب	مردان	۲/۹۸	۰/۷۶	۴۲	۲/۱۲	۰/۰۳۹
	زنان	۲/۵۵	۰/۸۱	۵۴		
نظارت و آموزش	مردان	۳/۶۰	۰/۷۰	۴۲	۱/۶۹	۰/۰۴۹
	زنان	۳/۷۵	۱/۲۵	۵۴		
ایمنی تجهیزات و تسهیلات	مردان	۲/۸۶	۱/۱۵	۴۲	۱/۷۵	۰/۰۶۲
	زنان	۲/۶۹	۰/۷۲	۵۴		
ابعاد حقوقی	مردان	۲/۷۹	۰/۷۶	۴۲	۲/۰۹	۰/۰۴۳
	زنان	۲/۱۰	۱/۱۰	۵۴		
مسائل پزشکی	مردان	۲/۷۲	۰/۶۲	۴۲	۲/۲۳	۰/۰۳۰
	زنان	۲/۰۱	۰/۹۷	۵۴		
رضایت والدین	مردان	۳/۸۰	۰/۶۶	۴۲	۱/۸۵	۰/۰۵۲
	زنان	۳/۸۶	۰/۶۷	۵۴		
ثبت سوابق	مردان	۲/۹۴	۰/۷۱	۴۲	۱/۲۴	۰/۰۲۴
	زنان	۲/۸۶	۰/۸۹	۵۴		

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد به‌طور کلی وضعیت مدیریت خطر در ورزش مدارس استان قزوین در مؤلفه‌های بیمه، مسائل پزشکی و سلامت، ایمنی تجهیزات و تسهیلات، استاندارد مراقبت، ایاب و ذهاب، ابعاد حقوقی، بایگانی سوابق و اطلاعات از میانگین مورد انتظار فاصله دارد و از لحاظ آماری تفاوت معناداری بین میانگین فرضی (عدد ۳) و میانگین‌های مکتسبه مشاهده شد ($P \leq 0/05$). شایان ذکر است سه مؤلفه ایمنی تجهیزات و تسهیلات با میانگین ۲/۲۹، ایاب و ذهاب با میانگین ۲/۵۵ و رعایت ابعاد حقوقی با میانگین ۲/۵۸ ضعیف‌ترین وضعیت را در مدیریت خطر در ورزش مدارس استان قزوین به خود اختصاص داده‌اند. همچنین سه مؤلفه رعایت قوانین و مقررات با میانگین ۳/۹۲، رضایت والدین با میانگین ۳/۸۵ و نظارت و آموزش با میانگین ۳/۱۱ بهترین وضعیت را در مدیریت خطر در ورزش مدارس استان قزوین به خود اختصاص داده‌اند.

در ارزیابی موردی مؤلفه‌های مدیریت خطر در مدارس یافته‌های پژوهش نشان داد به‌طور کلی وضعیت بیمه با میانگین ۲/۸۹ در مدارس استان مطلوب نیست و با میانگین مورد انتظار (میانگین ۳) از نظر آماری تفاوت دارد. ضمن اینکه بین دیدگاه مدیران و دبیران ورزش وضعیت بیمه در فعالیت‌های ورزشی مدارس استان قزوین از نظر آماری تفاوت معناداری دارد ($P \leq 0/05$). به‌طوری‌که میانگین امتیازات کسب‌شده در این مؤلفه از نظر مدیران، ۳/۱۲ و از نظر معلمان تربیت بدنی، ۲/۷۶ بود. در ارزیابی تکمیلی این موضوع و با مراجعه محقق به برخی مدارس و صحبت در خصوص موضوع بیمه و مشاهده مستندات با حضور مدیران مدرسه و معلمان تربیت بدنی به‌طور جداگانه، به‌نظر

می‌رسد مدیران مدارس با توجه به مسئولیتی که در قبال پیامدهای ضعف بیمه مدارس خود بر عهده دارند، سعی در مناسب‌تر جلوه دادن وضعیت بیمه مدرسه تحت مدیریت خود داشته‌اند، اما دبیران تربیت بدنی به‌دلیل درگیری مستقیم با خسارت‌ها و هزینه‌های ناشی از آسیب‌های ورزشی ورزشکاران خود و عدم کفایت پوشش‌های بیمه‌ای آنها، واقع‌بینانه‌تر در این زمینه اظهار نظر کرده باشند. این یافته با نتایج پژوهشی نعمت‌الهی‌زاده (۱۲) و بینگ فنگ^۱ (۱۳) همسوست. این پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که ورزشکاران رضایت کمی از هزینه‌های بیمه، تنوع خدمات، دسترسی به مراقبت‌های پزشکی و فرایندهای اداری پذیرش و معاینه پزشک در ایران دارند و بیمه‌های ورزشی و حوادث تکافوی هزینه‌های درمانی احتمالی را ندارد. همچنین یافته‌های بینگ فنگ (۱۳) نشان داد که قوانین و مقررات بیمه ورزشی در چین ناقص است و باید سیستم دقیق قانونی در مورد بیمه‌های ورزشی ایجاد شود. ورزش به‌ویژه ورزش‌های قهرمانی به‌طور مستمر آستان حوادث ذاتی یا غیرمترقبه است. با توجه به این موضوع اهمال‌کاری یا غفلت به‌سبب هزینه‌های بیمه‌ای می‌تواند نه‌تنها خسارات مالی و معنوی جبران‌ناپذیری به مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی وارد کند، بلکه همچنین زمینه ایجاد دادخواهی‌های طاقت‌فرسا را به‌دنبال آورد. به‌نظر می‌رسد با توجه به نتایج ضروری است مدیران مدارس، دبیران تربیت بدنی و والدین دانش‌آموزان به موضوع بیمه فرزندان خود حساس باشند و با کسب دانش کافی آمادگی مواجهه مناسب با آسیب‌های احتمالی در ورزش را داشته باشند. شایان ذکر است دیدگاه زنان و مردان نمونه آماری این پژوهش در خصوص وضعیت بیمه از نظر آماری با هم متفاوت بود و زنان میانگین (۲/۵۴) کمتری از مردان

(۲/۹۳) را در این زمینه کسب کرده بودند که می‌توان آن را به حساسیت و ریزینی بیشتر مدیران و معلمان تربیت بدنی زن مرتبط دانست که وضعیت بیمه را ضعیف‌تر اعلام کردند.

از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت به‌طور کلی وضعیت ایاب و ذهاب ورزشکاران دانش‌آموز به محل برگزاری رویدادهای ورزشی مدارس با میانگین ۲/۵۵ در مدارس استان مطلوب نیست و با میانگین مورد انتظار (میانگین ۳) از نظر آماری تفاوت دارد. ضمن اینکه تفاوت دیدگاه مدیران مدارس و دبیران ورزش در خصوص این موضوع از نظر آماری معناداری بود. به‌طوری‌که امتیازات مکتسبه در این مؤلفه در مدیران، ۳/۵۷ و در معلمان تربیت بدنی، ۳/۴۴ بود. بین زنان و مردان مدیر (۲/۵۵) و دبیر تربیت بدنی (۲/۹۸) نیز تفاوت آماری معنادار بود. این یافته با نتایج پژوهشی موری^۱ و همکاران (۱۴) که نشان دادند ایاب و ذهاب دانش‌آموزان به مسابقات ورزشی در سطح بسیار پایینی است، همسوست، اما با یافته‌های پژوهشی کشکمت^۲ و همکاران (۱۵)، مغایر است. ایاب و ذهاب دانش‌آموزان به محل مسابقات خارج از مدرسه می‌تواند بستر بروز دادخواهی‌های ناشی از اهمال‌کاری مدیران و معلمان تربیت بدنی باشد. به‌نظر می‌رسد با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در خصوص این مؤلفه، مسئولان امر به‌ویژه مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی در خصوص موضوع ایاب و ذهاب دانش‌آموزان به مسابقات ورزشی با تصمیمات مناسب از جمله انعقاد قرارداد با وسایل نقلیه مورد تأیید، توجه به سلامت وسیله نقلیه و راننده، کمک خواستن از اولیا و سایر همکاران مدرسه در زمان حضور تیم‌های دانش‌آموزان در مسابقات، پیش‌بینی‌های پیشگیرانه‌ای را در بروز حوادث احتمالی به‌وجود آورند.

یکی دیگر از یافته‌های پژوهش حاضر موضوع نظارت و آموزش به‌عنوان مؤلفه‌ای اثرگذار در مدیریت خطر در مدرسه بود. یافته‌ها نشان داد به‌طور کلی وضعیت نظارت و آموزش ورزشکاران دانش‌آموز در مدارس با میانگین ۳/۱۱ از وضعیت مطلوبی برخوردار است. ضمن اینکه بین دیدگاه مدیران مدارس و دبیران ورزش و همچنین بین دیدگاه زنان و مردان مدیر و دبیر تربیت بدنی نیز تفاوت آماری معنادار مشاهده نشد. این یافته با نتایج پژوهش رضانی و همکاران (۱۶) و بنیان و همکاران (۱۷) مطابقت دارد. از مهم‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار در مدیریت خطر که نقش پیشگیرانه‌ای در بروز حوادث و متعاقباً دادخواهی‌های ورزشی دارد، دقت نظر، حساسیت و استمرار در نظارت و آموزش جامع به دانش‌آموزان ورزشکار است که به‌نظر می‌رسد نمونه آماری پژوهش در این عرصه مناسب عمل کرده است.

ارزیابی ایمنی تجهیزات و تسهیلات ورزش مدارس مؤلفه دیگری بود که در ارزیابی مدیریت خطر مطالعه شد. به‌طور کلی وضعیت ایمنی تجهیزات و تسهیلات ورزش مدارس با میانگین ۲/۲۹ مطلوب نیست و با میانگین مورد انتظار (میانگین ۳) از نظر آماری تفاوت دارد. ضمن اینکه تفاوت دیدگاه مدیران مدارس و دبیران ورزش در خصوص این موضوع از نظر آماری معناداری بود. به‌طوری‌که امتیازات مکتسبه در این مؤلفه در مدیران، ۳/۱۸ و در معلمان تربیت بدنی، ۲/۸۹ بود. اما بین دیدگاه زنان و مردان مدیر (۲/۸۶) و دبیر تربیت بدنی (۲/۶۹) نیز تفاوت آماری معنادار نبود. این یافته با نتایج پژوهشی فارسی (۱۸) و هامپل^۳ و همکاران (۱۹) همخوانی دارد. این پژوهشگران اظهار کردند که ایمن نبودن تجهیزات و تسهیلات ورزشی از مشکلات اساسی فضاهای ورزشی است. فارسی (۱۸) در ارزیابی وضعیت ایمنی تجهیزات و فضاهای ورزشی مدارس کشور

ویژه مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی به نحوه برگزاری رویدادهای ورزشی دارد. با توجه به نتیجه حاصله تشکیل کارگروههای حقوقی و تدوین دستورالعملها و آییننامههای پیشگیرانه و هشداردهنده به متولیان امور ورزش ضروری است (۲).

مسائل پزشکی و سلامت ورزشکاران از مهمترین مؤلفههای تأثیرگذار در مدیریت خطر در فعالیتهای جسمانی و بهویژه رویدادهای ورزشی است. محققان در ارزیابی این مؤلفه به این نتیجه رسیدند که وضعیت مسائل پزشکی و سلامت ورزشکاران با میانگین ۲/۷۱ مطلوب نیست و با میانگین مورد انتظار (میانگین ۳) از نظر آماری تفاوت معنادار دارد. ضمن اینکه تفاوت بین دیدگاه مدیران مدارس با میانگین ۳/۷۱ و در برابر دیدگاه دبیران ورزش با میانگین ۲/۹۲ تفاوت بین دیدگاه زنان با میانگین ۲/۰۱ در برابر مردان با میانگین ۲/۷۱ از نظر آماری معنادار بود. این یافته با نتایج پژوهشی یوسفی و همکاران (۹) و امریچ و نادولوسکا^۳ (۲۲) همخوانی دارد و با نتایج تحقیق فینچ و منسی^۴ (۲۳) مغایر است. از آنجا که برخورداری از گواهی سلامت پزشکی و بایگانی نسخه‌ای از آن در مدرسه در مواقع حساس به کمک متولیان امور ورزش می‌آید، ضروری است مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی به‌منظور پیشگیری از صدمات ناخواسته ناشی از ناآگاهی از وضعیت جسمانی دانش‌آموزان ورزشکار خود، ضمن الزام دانش‌آموزان به مراجعه به پزشک معتمد اداره آموزش و پرورش یا مدرسه و دریافت گواهی تأییدی سلامت به‌ویژه سلامت قلب و عروق، نسبت به تمامی سوابق پزشکی ورزشکاران دانش‌آموز با حساسیت ویژه توجه کنند و هرگونه نشانه‌های ضعف جسمانی تکراری در فعالیتهای

نتایج نشان داد که فضاهای داخلی زمین‌های ورزشی و همچنین وضعیت تجهیزات ورزشی مورد استفاده در اماکن و فضاهای ورزشی از نظر ایمنی در سطح پایینی قرار دارند. تجهیزات و تسهیلات ورزشی مدارس نقش بسزایی در تعیین ایمنی فعالیتهای ورزشی دارد و هرگونه بی‌توجهی به کیفیت، طول عمر و ایمنی آنها می‌تواند موجبات بروز خطر را فراهم سازد. از این رو ضروری است مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی در تأمین، نگهداری و استفاده از آنها کاملاً هوشیار باشند و به استانداردهای هر وسیله یا مکان ورزشی با دقت و حساسیت ویژه توجه کنند (۱۸).

از دیگر مؤلفه‌های ارزیابی شده در تحقیق حاضر می‌توان به دانش حقوقی مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی در مدیریت خطر اشاره کرد. به‌طور کلی وضعیت این مؤلفه با میانگین ۲/۵۸ مطلوب نیست و با میانگین مورد انتظار (میانگین ۳) از نظر آماری تفاوت دارد. ضمن اینکه تفاوت دیدگاه مدیران مدارس و دبیران ورزش در خصوص این موضوع از نظر آماری معناداری نبود. اما بین دیدگاه زنان و مردان مدیر (۲/۱۰) و دبیر تربیت بدنی (۲/۷۹) نیز تفاوت آماری معنادار نبود. این یافته با نتایج پژوهشی بنیان و همکاران (۱۷) و نفزیگر^۱ (۲۰) همخوانی دارد و با نتیجه تحقیق آدرم^۲ (۲۱) مغایر است. در مطالعه سلطانی و عزت‌اللهی (۲) نتایج حاکی از این بود که درصد کمی (۱۷ درصد) از مربیان ورزش با مبحث حقوق ورزشی آشنایی دارند. بنیان و همکاران نیز در یافته‌های خود به این نتیجه رسیدند که میزان آگاهی مربیان و مدیران ورزشی از قوانین ورزشی نیز نشان‌دهنده این است که بسیاری از مسائل و مشکلات حقوقی در زمینه ورزش با ناآگاهی مربیان و مدیران ورزش ارتباط دارد. دانش حقوقی و آشنایی با قوانین و مقررات عمومی و ورزشی نقش بسیار ارزشمندی در توجه

3. Emerich, NadolskaGazda
4. Finch, Hennessy

1. Nefzigr
2. Adarm

تفاوت معنادار بود، اما بین دیدگاه زنان و مردان از نظر آماری معنادار نبود. این یافته با نتایج پژوهشی ایزدی و همکاران (۲۴) و استایلز^۱ (۲۵) همخوانی دارد. دبیران تربیت بدنی و مدیران مدرسه باید با تهیه فرم‌های متحدالشکل و پوشه ثبت سوابق ورزشی به این مهم مبادرت ورزند و در زمان تشکیل تیم‌های ورزشی و حتی برگزاری کلاس‌های تربیت بدنی در ابتدای سال تحصیلی از وضعیت سلامتی و سوابق ورزشی دانش‌آموزان خود مطلع شوند. در پایان بر خود لازم می‌دانیم از تمامی مسئولان، مدیران مدارس و دبیران تربیت بدنی استان قزوین که ما را در اجرای این پژوهش یاری کردند، تشکر کنیم.

ورزشی ضمن اطلاع‌رسانی به والدین، به پزشک متخصص ارجاع شود.

ثبت سوابق ورزشی دانش‌آموزان ورزشکار کمک مؤثری در مدیریت خطرهای ناشی از ناآگاهی دبیران تربیت بدنی در به‌کارگیری دانش‌آموزان در تیم‌های ورزشی می‌کند و از طرف دیگر موجب کاهش هزینه‌های ناشی از اهمال‌کاری مدرسه می‌شود. ارزیابی این مؤلفه در مدارس نشان داد وضعیت ثبت سوابق ورزشی دانش‌آموزان ورزشکار با میانگین ۲/۸۶ مطلوب نیست و با میانگین مورد انتظار (میانگین ۳) از نظر آماری تفاوت معنادار دارد. ضمن اینکه تفاوت بین دیدگاه مدیران مدارس با میانگین ۳/۰۲ و در برابر دیدگاه دبیران ورزش با میانگین ۲/۸۱ از نظر آماری

منابع و مآخذ

1. Setorgdereshori M. Risk Management. esfahan: Berin Scholar Institute Scientific Publicati: 2005. (In persian)
2. Soltani E. Prevalence of sports injuries in high school for boys (city of Mashhad) [MSc]. Tehran: University of Tehran; 1998.
3. Cotton DJ, Wolohan JT, Wilde TJ . Law for recreation and sport managers. Dubuque: Keridall/Hunt Publishing Company; 2001.
4. Pascual C. The association of current and sustained area-based adverse socioeconomic environment with physical inactivity. 2007; 65 (3): 454-466.
5. Cassady A. The Consumer Federation of America. Public Interest Research Group Education 2002.
6. Spengler JO, Pittman AT. Risk Management in Sport and Recreation. Printed in United States of America: Human Kinetics. 2006:101-112.
7. Doerries DB, Foster VA. Essential skills for novice structural family therapists: A Delphi study of experienced practitioners' perspectives. 2005; 13 (3): 259-265.
8. Sayyah M, Arabameri E, Bidgoli M. Investigating the Safety Status of Sporting Places in Kashan City in 2005. Articles of the First National Conference on City and Sports. 2006. (In Persian)
9. Yousefi S, Sharifian E. Assessment of Sports Trainers Knowledge about Primary Aid to Athletes Damaged in Sporting Areas. Applied Research in Sport Management. 2013; 2 (5): 151-162. (In Persian)

10. Hosseinpoor E. Safety and health of sports spaces and schools. *Journal of Physical education*. 2011; 3 (11).
11. Marshall SW. Evaluation of protective equipment for prevention of injuries in rugby union. 2004; 34 (1): 113-118.
12. Nematelahizadeh N. *Prioritize Barriers to Physical Education Students' Use of Insurance Services by Sports Federation [MSc]*. Kerman: Shahid Bahonar University; 2013.
13. Bing-feng, YJ. Comparison of international sports insurance systems and enlightenment. 2009; 9: 8. (In Persian)
14. Mori GG. Evaluating the knowledge of sports participants regarding dental emergency procedures. 2009; 25 (3): 305-308.
15. Keshkamat SS, Looijen JM, Zuidgeest MJ. The formulation and evaluation of transport route planning alternatives: a spatial decision support system for the Via Baltica project, Poland. 2009; 17 (1): 54-64. (In Persian)
16. Ramezani AN. The relationship between safety and efficiency of sports facilities from the perspective of students with the prevalence of sports injuries. *sports management Studies Quarterly*. 2013; 21: 173-194.
17. Bonyan A. Difference between legal awareness and civil responsibility of male and female sports coaches in sporting events. *Applied Research in Sport Management*. 2014; 4 (8): 79-90.
18. Farsi A. Study of the safety status of sporty sports spaces in schools. *Institute of Physical Education and Sport Sciences*. 2006.
19. Humpel NN, Owen EJ, Leslie A. Environmental factors associated with adults' participation in physical activity: a review. 2002; 22 (3): 188-199.
20. Nefziger J International sports law : A replay of characteristics and trend. *American journal of international sport law*. 2010; 86 (3):489.
21. Adarm M. Investigation and comparison of the knowledge of the four sportsmen of the Ahwaz sports school with the legal and legal aspects of sport [MSc]. Ahwaz: Shahid Chamran university; 2010.
22. Emerich K, NadolskaGazda S. Dental trauma, prevention and knowledge concerning dental first-aid among Polish amateur boxers. 2013; 16 (4): 297-301.
23. Finch FC ,Hennessy, M. The safety practices of sporting clubs / centers in the city of Hume. *Journal of Science and Medicine in Sport*. 2005; 3 (1): 9-16.
24. Ezadi B. Investigation of risk management operations in public and private pools in Tehran [MSc]. Tehran: Tarbiat Modarres university; 2007.
25. Styles AE. The development of risk management recommendations and guidelines for a university recreational facility. 2003.

An Evaluation of Risk Management in Sport Activities in Schools of Qazvin

Hossein Hasan Beigi^{1*} - Abbas Nazarian Madavani²

1.MSc, Sport Management Department, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Shahid Rajai Teacher Training University, Tehran, Iran

2.Assistant Professor, Sport Management Department, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Shahid Rajai Teacher Training University, Tehran, Iran

(Received: 2018/10/05; Accepted: 2019/02/23)

Abstract

The aim of this study was to evaluate the status of risk management in school sport activities. The method of this study was descriptive and applied in terms of objectives conducted as a field. The population of the study included school headmasters and sport teachers in Qazvin province (N=132). According to the purposive sampling method (schools with sport facilities), 96 subjects including 39 school headmasters and 57 sport teachers participated in the research. The Risk Management Questionnaire (1995) by Garry was used to collect data after translation, localization and confirmation of face and content validity (using experts' viewpoints) and reliability ($\alpha=0.74$). Data were analyzed using one-sample t test and independent t test. The results showed that the risk management in sport in Qazvin province schools had the worst status in safety of equipment and facilities, transportation and compliance with legal aspects and had the best status in compliance with laws and regulations, parental satisfaction and supervision and training ($P\leq 0.05$). Therefore, it is suggested that education authorities should provide a risk management plan to reduce the risks of sport activities at schools.

Keywords

Risk management, safety, school sports.

---

* Corresponding Author: Email: h.hasanbeigi@yahoo.com; Tel: +989128825941